

Výstava akčních akvarelů

České Budějovice, září 2019

Hledání obsahů

Popularita akvarelu vzrostla během 17. století zejména v Anglii, kde si venkovská šlechta nechávala malovat obrazy svých sídel. Možná i tento původní záměr vtiskl akvarelům už archetypálně jakési rustikální zdroje. I když v aktuálních obsazích se nemusí týkat přímo venkovského způsobu života, přesto jej často v jejich spodních vrstvách často vnímáme. Během romantismu v 19. století, kdy vzrůstala oblíbenost tématu krajiny a světa přírody, našla technika akvarelu znovu své bazální uplatnění.

Je nesnadné korigovat akvarelové barvy. Jsou nepředvídatelné, nejlépe se nanášejí rychle a odvážně. Při práci širokým štětcem, který pojme spoustu vody a barvy, se v mokřém podkladu jejich tóny prolínají. Akvarelové barvy nabízejí širokou škálu účinku pokud jde o sytost i transparentnost, dají se nanášet také ve vrstvách. Primární barvy – tradičně červená, žlutá a modrá – jsou schopny vytvořit mnoho dalších odstínů, teplé a studené varianty každé barvy. Namíchané barvy závisí na různých verzích modré, červené a žluté a vytvářejí sekundární a terciální barvy, tlumené i zářivé. Jsou-li barvy představitelem emocí člověka, pak je odvážné použití celé škály barevnosti žádoucím úkolem paralelně v rámci terapeutické tvorby i v odhodlání pro nastolení změn v životě.

Tyto vlastnosti se staly předmětem úvah pro arteterapeutickou tvorbu tím, že akvarelová technika je aplikována v podobě akvarelů akčních či gestických. Oba názvy jako synonyma mají svou logiku vztahující se k činnostní fázi této akvarelové tvorby, která je založena na akci vody a spontánním gestu ruky. Akvarely jsou založené na spontánním gestu ruky při nanášení barev, bez předběžného plánu autora (odtud název gestické). Autor nanášením barev spontánně vyjadřuje aktuální emoční stav za pomoci vody, která je akčním fenoménem při vytváření svým způsobem nečekaných efektů (odtud název akční). V určitém prostoru se barvy slíjí dohromady a uvolní prostor pro průnik barev jiných. Je-li třeba podobu akvarelu změnit, stačí přebytečnou barvu umýt pod tekoucí vodou nebo přidáním vody. Aktuálně se zdá, že z hlediska případných překladů výše uvedených termínů je v cizích jazycích srozumitelnější název „gestické“.

Celý postup tvorby akvarelu je metaforou odvahy a zároveň důvěry, která dovolí, aby se děly věci, které nejsou zcela pod kontrolou autora. Terapeutické působení spočívá kromě povzbuzení tvořivosti a relaxace i v pozorování, jak se čistou vodou odplaví nežádoucí špína.

Následně pak přiměřenými zásahy štětcem, které částečně mohou „vstoupit do dění“ a využít šanci vytvořenou původní prací vody a autorovy ruky, se uskutečňuje kompetentní proces, kdy autor nalézá obsahy. Tato v podstatě kognitivní fáze procesu je založena na dotváření původních artefaktů tím, že je obohacujeme obsahy, které jsou v textuře artefaktu pozorovatelné – zviditelní se krajiny ve zjednodušené kompozici, izolované tvary, portréty lidí i zvířat, pohádkových bytostí, eventuálně i příběhy. Hledání obsahů je psychologicky vzato kompenzačním a vyrovnávacím mechanismem ke spontánnímu tvoření. Práce s akčními akvarely není sama o sobě „akvarelovou terapií“, jak lze „překvapivě“ spatřit v nabídkách různých webových stránek. Takovýto víceméně izolovaný způsob může být spíše předmětem artefaktiky. Práce s akčními akvarely musí být, pokud se pohybujeme v arteterapeutickém prostoru, součástí komplexní terapie, která obsahuje i jiné způsoby výtvarné práce.

PhDr. Ing. Marie Gabriela Lhotová, Ph.D., autorka